

Україні і Німеччині не вдалося уникнути складнощів у процесі формування договірно-правової бази двосторонніх культурних зв'язків. Під час візиту в Україну канцлера ФРН Г. Коля 9 червня 1993 р. було підписано Декларацію про основи відносин між Україною і ФРН. У цьому історичному документі, зокрема, зазначалося, що «усвідомлюючи багатоміжкові культурні, економічні, наукові та людські зв'язки, тривалі періоди плідного співробітництва і різнобічного обміну між народами, пам'ятаючи про зловісні сторінки недавньої європейської історії, погоджуються про те, що вини якнайтісніше співпрацювати-муть заради добра їхніх народів і тим самим сприятимуть мирові у Європі. Це відповідає інтересам і найглибшим прагненням українського і німецького народів» [4, 4]. Стаття 12 зазначеного документу стосується розвитку співпраці у сфері культури. Конкретизувати цю взаємодію вдалося, спираючись на спеціалізовану угоду про культурне співробітництво [5, 14]. Зокрема, статті 4–8 стосуються співпраці в усіх галузях науки й освіти, заохочувалася співпраця в сфері збереження, реставрації й охорони культурних цінностей та історичних пам'ятників.

31 липня – 2 серпня 1996 р. у Києві відбулося друге засідання українсько-німецької змішаної комісії з культурного співробітництва. Мова йшла про конкретику співпраці. Тіснішими стали зв'язки між бібліотеками й архівами двох країн. Ділові контакти були встановлені між відділом зарубіжних бібліотечних зв'язків Німецького бібліотечного інституту та Українською бібліотечною організацією, а також між архівними установами двох країн [6, 2].

У 1998 р. було започатковано практику щорічних українсько-німецьких міжурядових консультацій. Також важливою формою реалізації ініціатив «народної дипломатії» мало стати громадське об'єднання «Українсько-німецький форум». Однак прихід до влади в Берліні коаліції соціал-демократів і партії зелених змінив акценти у німецькій східноєвропейській політиці. На перше місце знову вийшла Росія. Крім того, після президентських виборів 1999 р. Україна занурилась у тривалу внутрішньополітичну кризу, викликану вбивством журналіста Г. Гонгадзе, «касетним скан-

далом» та акцією «Україна без Кучми». Лише 6 грудня 2001 р. у Києві відбулися четверті українсько-німецькі міжурядові консультації. Президент України Л. Кучма передав канцлеру ФРН Г. Шредеру «архів Баха», який у 1945 р. був вивезений із території Німеччини та зберігався в Україні. Непорозуміння у політичній сфері негативно позначилися на становищі українсько-німецького співробітництва в сфері культури. Зокрема, в цей час недостатньо використовувався потенціал новітньої української діаспори у ФРН. Наприклад, вихідців із України, які легально мешкають у ФРН в 2003 р. було 114 тисяч. Більшість з них підтримала Помаранчеву революцію, яка відкрила перспективи європейського цивілізаційного вибору для українців. За перше півріччя 2005 р. німці видали 57 тис. віз громадянам України. Відмовляли кожному десятому, який звертався по допомогу до посередників [7, 3].

Слід зазначити, що Україна намагається системно працювати над покращенням свого іміджу в Німеччині. Наприклад, у листопаді 2000 р. після семи років відкладання відбулись Дні культури України в ФРН. Розпочалися ці заходи 2 листопада 2000 р. в берлінському Німецькому театрі концертом камерного ансамблю «Київські солісти» під керівництвом [Богодара Которовича. Богдан Ступка грав у постановці п'єси Бертольда Брехта «Кар'єра Артуро Уї». Ніна Матвієнко виступила в Берліні з ансамблем «Київська камерата» [8, 8]. Виступаючи на відкритті цих заходів, тодішній міністр культури України Б. Ступка наголошував, що «готуючи програму Днів, ми прагнули якнайшвидше представити духовне життя українського народу в історичній перспективі, а разом з тим – і засвідчити плідний розвиток європейської культурної традиції на теренах України». У вітальному листі Президента ФРН Й. Рау зазначалось, що «сьогодні відкривається чудова можливість показати нашу спільну належність до європейського дому» [9, 7].

У перший день свята української культури в Берліні ретроспектива фільмів Олександра Довженка розпочалася з показу стрічки «Арсенал». Були показані найкращі українські фільми ХХ ст.: «Земля», «Іван», «Аероград». Німцям нагадали, що художню освіту Олександр

Довженко здобував у Берліні в приватному художньому училищі професора Віллі Єккеля та в Мюнхенській академії мистецтв. Українська поезія, завдяки невтомній перекладачці Анні-Галі Горбач, відома німецьким читачам. Програма «Днів української культури» реалізовувалась у містах Бонн, Мюнхен, Регенсбург. Німеччина виділила на проведення Днів 500 тис. марок, які були засвоєні на випуску буклетів, програмок, рекламної продукції [10, 4].

Важливе місце в українсько-німецьких зв'язках посідає рух міст-побратимів. Впродовж 90-х рр. ХХ століття містами-побратимами стали кримські та німецькі міста Ялта і Баден-Баден, Сімферополь і Гейдельберг, Євпаторія і Людвігсбург. У травні 2001 р. у Києві побувала делегація столиці Німеччини міста Берліна на чолі з тодішнім правлячим бургомістром Е. Діпгеном. Сторони обмінялись думками з приводу подальшого розвитку партнерських стосунків у транспортній, будівельній, соціальній сферах. Упродовж тривалого часу Берлін співробітничав з Україною в рамках програм ЮНІСЕФ.

У травні 2001 р. в Чернігові відбулись Дні німецького міста побратиме Меммінгена. У обласний центр приїхала чисельна німецька делегація. У драматичному театрі з успіхом пройшла містерія німецького драматурга Германа Пфайфера «Блудний син», музику до якої написав Анатолій Пашкевич. У рамках днів Меммінгена було відкрито спільний баварсько-український навчальний центр підготовки та перепідготовки висококваліфікованих майстрів автосервісу [11, 4].

У 1993 р. з ініціативи волинського журналіста В. Шевчука було створено українсько-німецький гуманітарний фонд «Єднання». Відтоді між Луцьком та німецьким містом Бад-Зальцуфлендом були встановлені побратимські зв'язки. Понад 300 мешканців обласного центру стажувалися в організаціях, установах, підприємствах і навчальних закладах Німеччини. У вересні 2003 р. громадське об'єднання «Рідне місто» і спілка «Мости в Україну» Бад-Зальцуфленда підписали договір про співробітництво у сферах комунального господарства, медицини, науки, культури, спорту, гуманітарної допомоги [12, 4].

У Кам'янці-Подільському, який є містом побратимом Вісбадена діє благодійна ідальня «Три лілії» (такий герб міста Вісбадена). У травні 2003 р. на запрошення фонду імені Мартіна Німьоллера, який опікується селом Перемога, що в Баришевському районі Київської області, двічі спаленому в роки Другої світової війни, забезпечили прибуття до Берліна українських православних, які взяли участь у першій вселенській зустрічі католиків і протестантів. У вересні 2003 р. делегація німецького міста Фірзен взяла участь у святкуванні 925 річчя Канева. Бургомістр міста Фірзена М. Хамес на честь 10-річчя дружби між містами посадила дерево. У травні 2005 р. баварське місто-побратим Чернігова Мемінгем подарувало місцевій лікарні дві машини швидкої допомоги. У червні 2005 р. школярі з німецького міста Крінборн провели канікули в Миколаєві. Місцева школа імені О. Ольжича з 1999 р. співпрацює з навчальними закладами Німеччини. Містами-побратимами є баварський Нюрнберг та український Харків. Наприкінці 2005 р. активізувались дружні зв'язки між черкаським містечком Городище та мешканцями німецького міста Ульзен. Зародилися такі контакти після виступу там народного фольклорного ансамблю «Вільшанка». Загалом за даними Міністерства закордонних справ України станом на 1 жовтня 2005 р. було встановлено дружні зв'язки між 28 українськими та німецькими містами [13, 4]. Ці показники помітно поступаються російсько-німецьким зв'язкам не лише кількісно, а й якісно.

У травні 2002 р. в Берліні відбулись Дні української літератури «Пошуки слідів. Література в Україні». П'ять молодих українських авторів Ю. Андрухович, А. Бондар, Л. Дереш, С. Пурхало, С. Жадан розповіли про своє бачення літературного процесу. Ю. Андрухович відомий німецьким читачам як автор роману «Пошуки слідів у липні». Афіші Берлінської літературної майстерні повідомляли, що «з'явилась можливість відкрити літературні тексти з України – досі в літературному плані практично невідомого регіону Європи» [14, 2]. У березні 2006 р. дюссельдорфський драматичний театр показав на сцені Молодого театру спектакль «Нелегал Орфейський». В основу вистави А. Бадори покладено роман Юрія

Андруховича «Переверзія». Зазначений спектакль був частиною театрального проекту «Нова Європа – в очікуванні варварів?» [15, 14].

У липні 2003 р. в німецькому місті Бітбург закінчився Європейський фольклорний фестиваль. Він відкрився «Днем України». В рамках акції виступив ансамбль «Бойківчанка». У вересні 2003 р. Товариство з мистецьких зв'язків, що в Регенсбурзі, залучило Україну як дунайську країну до культурного діалогу країн, розташованих на Дунаї. Впродовж 27 вересня до 9 листопада 2003 р. у баварському місті над Дунаєм Регенсбург побувала делегація з України. Під час міжнародного культурного діалогу його учасники ознайомилися з творами українських художників, зустрічалися із письменниками та поетами, дискутували на різні теми. Відбулись симпозиуми та конференції, перегляди кінофільмів, зустрічі молоді, в тому числі й в Українському вільному університеті. Зокрема, канцлер Українського вільного університету професор Микола Шафовал надав низку експонатів зі своєї приватної колекції, Іван Бобин голова товариства «Україна» у Мюнхені, доцент УВУ Анна-Галія Горбач. Влітку 2004 р. німецький журнал «Osteuropa» присвятив увагу культурним процесам в Україні. Богуслав Бакула приділив увагу літературним тенденціям [16, 3]. Німецькі славісти під враженням від трансформаційних процесів, які відбувалися в українському суспільстві, почали більше уваги приділяти Україні [17, 75].

Впродовж літа 2004 р. у Криму відбувались офіційні заходи масштабного відзначення 200-річчя поселення на півострові німців. Ще в перші роки незалежності України відбувся перший з'їзд фолькспарламент німців Криму. Утворення представницького органу самоврядування посприяло збереженню німецького етносу в Криму. На той час тут мешкали 2,5 тис. німців, які об'єдналися у громадські організації. Плідно діють Кримський центр Українсько-німецького фонду, Німецький культурний центр. Майже 1800 німців є активними членами Кримського республіканського товариства «Відергебург» [18, 1].

Помітним фактором активності української культурної дипломатії в Німеччині зали-

шалась участь у виставках. 6–11 жовтня 2004 р. у Франкфурті-на-Майні відбувався черговий найбільший у світі міжнародний книжковий ярмарок, в якому взяли участь понад 6000 видавництв зі щонайменше 100 країн світу. На думку доктора філологічних наук, перекладача та популяризатора України власниці видавництва перекладної та української літератури «Бродина» Анни-Галі Горбач, саме «у 2004 р. Україна вперше спромоглася на репрезентативний загальний стенд, на полицях якого були виставлені видання цілої низки відомих українських видавництв». Пані Горбач висловлювала сподівання, що «українські державні чинники, які мають стосунок до українського друкованого слова, побувавши на подібних міжнародних культурних імпрезах, підтримуватимуть дальший розвиток друкованого слова як важливий і потенційний чинник здобуття престижу для Української держави» [19].

У вересні 2005 р. у Берліні відбувся тиждень кримськотатарської культури. У програмі зазначеного заходу відбулись концертні виступи провідних артистів кримськотатарського народу, виставки художньої творчості, «круглі столи» з питань інтеграції кримських татар в українське суспільство [20, 3]. 26 листопада 2005 р. у Сімферополі проходив II з'їзд німців Криму. Участь у цьому форумі взяли майже 100 делегатів з усіх куточків півострова. Порядок денний торкався питань забезпечення розвитку німецької діаспори, зростання її заможності, збереження культури, мови й національної самобутності. Німецька громада згуртувалась під час святкування 200-річчя заснування перших німецьких поселень у Криму. Особлива увага приділялась облаштуванню депортованих громадян в Криму. Делегати з'їзду затвердили «Програму етносоціального розвитку німецької меншини України в 2005–2009 роках» [21, 3].

Позитивні зрушення в іміджі України відбулись під впливом Помаранчевої революції. Це засвідчує, наприклад, компаративний аналіз публікацій провідних німецьких та австрійських засобів масової інформації, які висвітлювали ці епохальні для України події. Зокрема, за підрахунками асистента кафедри міжнародних відносин Чернівецького національного

університету імені Юрія Федьковича М. П. Кушніра, впродовж 2002–2004 рр. кількість статей, в яких мова йшла про Україну збільшилась втричі [22, 57].

Впродовж 9 червня – 9 липня 2006 р. у 12 містах ФРН відбувся черговий чемпіонат світу з футболу, на якому вперше в історії була представлена збірна України. Президент організаційного комітету Кубка світу ФІФА 2006 у Німеччині Франц Беккенбауер у відкритому листі вболівальникам України зазначав, що «ваша участь у чвертьфіналі, за підтримки активних і дисциплінованих фанатів, стала чудовим внеском України у проведення цього турніру. Україна зіграла відчутну роль у створенні прекрасної атмосфери, що панує в Німеччині цього літа.» [23, 5].

Посол ФРН в Україні Р. Шеферс зазначав у спілкуванні з українською пресою, що «впродовж наступних двох-трьох років у Німеччині відбудуться три великі виставки, пов'язані з Україною. Одна буде присвячена скіфам, друга козацькому руху і третя – великому переселенню народів» [24, 11].

Уповільнення трансформаційних демократичних процесів в Україні впродовж 2007–2010 рр. негативно позначилося на інтенсивності та якості ініціатив, пов'язаних із реалізацією проектів української культурної дипломатії в Німеччині. Показово, що в цей час ФРН, інтенсифікувавши графік проведення днів німецької культури, намагалася підтримувати німецьку культурну присутність в Україні. В період президентства В. Януковича українсько-німецькі відносини переживали певну стагнацію. Це стосувалося, зокрема, діалогу в сфері культури.

Відмова В. Януковича 28 листопада 2013 р. підписати Угоду про асоціацію між Україною і Європейським Союзом стимулювала певне розчарування німецької громадськості. Але чимало німців були захоплені жертвністю українців на Євромайдані. У березні 2014 р. Росія анексувала Крим. Українська сторона намагалася вплинути на громадську думку в ФРН на свою користь. 5 червня 2014 р. в Берліні відкрилася виставка артефактів із київського Майдану, яка залишиться в постійній експозиції музею Берлінської стіни.

Лідер партії «ВО Свобода» О. Тягнибок подав позов до лідера фракції «Die Linke» німецького бундестагу Г. Гізі, який звинувачував його у «фашизмі». Однак переконати ліве крило німецького політичного спектру у істинності українського погляду на події не вдалось.

У червні–липні 2014 р. Фонд Фріца Тиссена профінансував проведення опитувань у центральних областях України за проектом «Варіативність і стабільність у змішаному субстандарті в екстенсивному та довгостроковому мовному контакті: українсько-російська змішана мова в Україні». Співробітники Інституту славистики при Університеті ім. Карла Осецького (Ольденбург, Німеччина) Герд Гентшель і Патрик Целер на основі емпіричних матеріалів соціологічних опитувань дійшли висновку, що «дебати з приводу мовного питання в Україні часто спираються на припущення про дихотомію між українською і російською мовами. Це не відповідає рівню вживаності обох мов у спільному й особистому вжитку й не враховує існування так званого суржику, тобто вельми поширеної українсько-російської змішаної мови» [25, 132]. На початку серпня 2014 р. вздовж Берлінського муру українські активісти «Варти Євромайдану Берліну» провели автомобільний і велосипедний пробіг під гаслом «Стіна байдужості та бездіяльності має впасти». Німецький дипломат Вольфганг Ішінгер закликав використовувати щодо Росії не лише механізм санкцій, а й дипломатичні засоби.

4–12 листопада 2016 р. у Берліні біля входу на головний вокзал працювала фотовиставка «Переселенці. 12 історій з України». Експозиція розповідає про вимушених біженців від збройного конфлікту із Донбасу. Організатори не випадково обрали місце проведення виставки під відкритим небом. Щоденно тут проходять до 300 тисяч берлінців і гостей столиці ФРН [26, 6]. У анексованому Криму побувала делегація самоуправління м. Квакенбрюка регіону Оснабрюк у Західній Саксонії. Нота протесту посольства України в ФРН з цього приводу стала для партії «Ліви» додатковою рекламою, яка виступає за зняття санкцій з Росії [27, 11].

На початку листопада 2016 р. у Нюрнберзі відбулася перша німецько-українська

конференція партнерства між містами і територіальними громадами обох держав. Захід пройшов за ініціативи проекту «Партнерство з містами України», який впроваджується за дорученням Федерального міністерства економічної співпраці та розвитку Німеччини разом із самоврядуванням міста Нюрнберг [28, 7]. Розвивалась волонтерська діяльність. Марина Бондас співзасновниця благодійного проекту «Серце для України» активно залучилась до допомоги мешканцям Донбасу. Метою благодійного проекту було привертання уваги німецького суспільства не тільки до проблем в Україні, а й познайомити їх з країною, показати позитивні риси, протидіяти російській інформаційній війні. Була мета показати Україну не просто «бідною родичкою», а як рівноцінного партнера. «Це гарна можливість представити Україну і встановити особистий контакт. Адже для багатьох німців українці тільки «люди в телевізорі» [29, 7].

З початком гібридної війни, спрямованої Росією проти України, німці отримали чергове підтвердження стратегічного значення культурної дипломатії для безпеки Євросоюзу та України. Хоча українська діаспора в ФРН не така активна, як українська діаспора в США, або Канаді, вона вносить нові елементи в українсько-німецьку співпрацю. 2017 р. був українсько-німецьким роком мов. Україна за кількістю осіб, які вивчають німецьку мову, була на п'ятому місці в світі [30, 2]. До кінця 2017 р. було заплановано відкриття Українського інституту в Німеччині [31, 24]. Символічною подією для народної дипломатії можна вважати скасування 11 червня 2017 р. візового режиму для туристичних поїздок громадян України до країн Євросоюзу, включно з Німеччиною. Ця історична подія започаткувала якісно новий етап й у розвитку культурної дипломатії, знищивши візові бар'єри на шляху прямих зв'язків між громадянами України і ФРН.

Таким чином, впродовж 1990-х років було в основному сформовано договірно-правову основу розвитку українсько-німецького співробітництва в сфері культури. Наявні нормативні документи загалом забезпечують сприятливі умови для різноманітних форм міжкультурної співпраці. Утім, зважаючи на різний економічний потенціал, Україна і Німеччина

мають асиметричний ресурсний потенціал для реалізації проектів у сфері культурної дипломатії. Німеччина завдяки адекватному бюджетному фінансуванню і наявності розробленої стратегії культурної дипломатії має розгалужену мережу представництва своїх інтересів в Україні. Ключове місце у сфері культурної дипломатії посідає Гете-інститут, який є офіційним представником німецької культури в Україні. З українського боку впродовж 1991–2017 рр. були бюрократичні перешкоди, проблеми координації дій дипломатичної служби, структур громадянського суспільства та політичних партій перешкоджали чіткому формуванню стратегії реалізації задач культурної дипломатії України в ФРН. Тому стратегічними завданнями залишаються наступні цілі: формування в суспільній думці ФРН адекватного уявлення про минуле, сучасне та європейське майбутнє України, створення максимально сприятливого інформаційного супроводу демократичним реформаційним процесам в Україні, забезпечення технічної і фінансової допомоги в процесі реалізації Угоди про асоційоване членство та Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС.

Список використаних джерел

1. Яцишин М. Українсько-німецькі культурні зв'язки кінця 80-х – у 90-ті роки ХХ століття / М. Яцишин. — Луцьк: Вежа, 1999. — 204 с.
2. Шльогель К. Український виклик. Відкриття європейської країни / К. Шльогель. — К.: Дух і літера, 2016. — 356 с.
3. Архів МЗС. Фонд 26. — Опис 1. — Спр. 3. — Арк. 1.
4. Договірні-правова база відносин України і ФРН. Режим доступу: <http://germany.mfa.gov.ua/ua/ukraine-de/legal-acts>.
5. Угода між урядом України і Федеральним урядом ФРН про культурне співробітництво, підписана в м. Києві 15 лютого 1993 року // Договірні-правова база відносин України і ФРН. — К., 1994.
6. Протокол засідання Змішаної комісії з культурного співробітництва від 2 серпня 1996 року // Архів МЗС. Фонд 26. — Опис 1. — Спр. 4. — Арк. 4.
7. Голос України — 2005. — 2 листопада. — С. 3.
8. Голос України. — 2000. — 3 листопада. — С. 8.
9. Голос України. — 2000. — 5 листопада. — С. 4.
10. Голос України. — 2000. — 6 листопада. — С. 3.
11. Голос України — 2001. — 23 травня. — С. 3.
12. Голос України — 2003. — 6 вересня. — С. 4.
13. Українсько-німецькі відносини (довідка) // Архів МЗС. Фонд 26. — Опис 2. — Спр. 2. — Арк. 1–4.
14. Голос України — 2002. — 28 травня. — С. 2.
15. Киевский телеграф — 2006. — 17–23 марта. — С. 14.
16. Bakula Boguslaw. Der Schlüssel zu Kiew // Osteuropa. — 2004. — № 7. — С. 3.

17. Marszalek Magdalena, Schwartz Matthias. Imaginierte Ukraine. Zur kulturellen Topographie in der polnischen und russischen Literatur // Osteuropa. — 2004. — № 11. — С. 75—87.
18. «Відергебурт». — 2004. — № 3. — С. 1—10.
19. Анна-Галія Горбач. Україна на 51-й міжнародній книжковій виставці // Сучасність. — 2005. — № 1. — С. 152—153.
20. Голос України — 2005. — 22 вересня. — С. 3.
21. Голос України — 2005. — 26 листопада. — С. 4.
22. Кушнір М. Українська помаранчева революція в дзеркалі австрійської та німецької громадсько-політичної періодики // Форум. Суспільно-політичний журнал. — 2005. — № 1. — С. 57.
23. Голос України. — 2006. — 6 липня. — С. 5.
24. Шеферс Р. Можно сказать, что я стоял у колыбели независимости Украины // Киевский телеграф. — 2006. — 27 октября — 2 ноября. — С. 11.
25. Герд Гентшель, Патрик Целер. Аспекти використання мов у центральних регіонах України // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. — 2016. — № 4. — С. 142.
26. Голос України. — 2016. — 12 листопада. — С. 6.
27. Писанська Наталія. Переселенці на виставці у Берліні: дім навпіл і серце навпіл // Голос України. — 9 листопада 2016. — С. 6.
28. Нитка Василь. Розвиваємо партнерство між містами // Голос України. — 8 листопада 2016. — С. 7.
29. Голос України. 2017. — 2 травня. — С. 3.
30. Україна молода. — 2017. — 4 травня. — С. 2.
31. Світлана Чорна. Третій форум культурної дипломатії визначив пріоритети // Голос України. — 2017. — 10 червня. — С. 24.

МАРИЯ ЛЯШЕНКО

г. Киев

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ КУЛЬТУРНОЙ ДИПЛОМАТИИ УКРАИНЫ В ГЕРМАНИИ (1991–2017)

В статье рассмотрены тенденции, достижения и проблемы организации украинской культурной дипломатии в Германии. Интенсивное развитие украинско-немецких контактов в сфере культуры было характерно для периода правления канцлера Г. Коля. До Евромайдана в общественном сознании немцев доминировало представление об Украине как типичной проблемной постсоветской стране. Новейшая история деятельности украинской культурной дипломатии в Германии дает новые формы организации межгосударственного сотрудничества и прямого диалога граждан двух стран.

Ключевые слова: Евромайдан, культурная дипломатия, Германия, Помаранчевая революция, Украина.

MARIYA LIASHENKO

Kyiv

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN CULTURAL DIPLOMACY IN GERMANY (1991–2017)

The paper deals with current history of cultural diplomacy of Ukraine in Germany. It focuses on next explanations: theoretical and praxis experiences the Ukrainian-Germany Relationship in the context of cultural diplomacy. More successful in the process of realization the Ukrainian cultural diplomacy in Germany was in the period of chancellor H. Kohl. The phenomenon of cultural diplomacy also reveals itself under extreme conditions, as it was during the Revolution of Dignity in 2013–2014 when lots of Ukrainians were participating in numerous civic initiatives and defending public interest at various stages of cultural diplomacy and social organization.

Key words: Euromaidan, cultural diplomacy, Germany, Pomaranch revolution, Ukraine.

Стаття надійшла до редколегії 15.06.2017